

Sınıf Öğretmenlerinin Düşünme Becerileri Öğretimine Yönelik Farkındalıkları*

Classroom Teachers' Awareness of Teaching Thinking Skills

Z. Nurdan Baysal**

Seda Çarıkçı

Elif Burcu Yaşar

To cite this article/Atf için:

Baysal Z. N., Çarıkçı, S., & Yaşar, E. B. (2016). Sınıf öğretmenlerinin düşünme becerileri öğretimine yönelik farkındalıkları. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi - Journal of Qualitative Research in Education*, 5(1), 7-28. [Online] www.enadonline.com
DOI: 10.14689/issn.2148-2624.1.5c1s1m

Öz. Bu araştırmanın amacı; ilkokullarda görev yapan sınıf öğretmenlerinin düşünme becerileri öğretimine yönelik farkındalıklarını ortaya koymaktır. Temel yorumlamacı nitel araştırma deseninde yürütülen bu çalışmada İstanbul İli, Pendik İlçesi'ndeki ilkokullarda görev yapan sınıf öğretmenlerinin düşünme becerileri öğretimine yönelik farkındalıklarını incelemek için açık uçlu form kullanılmıştır. Açık uçlu form toplam yedi sorudan oluşmaktadır. Çalışma grubu amaçlı örnekleme yöntemlerinden biri olan ölçüt örnekleme tekniği kullanılarak belirlenmiştir. Ölçütlerden ilki araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin en az beş yıllık kıdeme sahip olması, ikincisi ise en az dört düşünme becerisinin adını yazabilmesidir. Bu ölçütleri karşılayan 37 sınıf öğretmeni çalışma grubunu oluşturmuştur. Açık uçlu form ile elde edilen veriler betimsel analiz yapılarak çözümlenmiştir. Betimlemeler için kategoriler oluşturulmuş ve bulguların sınıf öğretmenlerinin becerilerin öğretimine, beceri öğretiminin gerekliliğine, öğretici yeterliliklerine ve becerilerin öğretimindeki sorunlara yönelik farkındalıkları olmak üzere dört ana kategori altında toplandığı görülmüştür. Araştırmanın önemli bulguları ise şunlardır: Sınıf öğretmenlerinin çoğunun düşünme becerilerinin öğretilerle ilgili ve programdaki derslerde öğretilmesi gerektiği konusunda düşük; düşünme becerilerinin öğrencilerin çağa (küreselleşen dünyaya) uyum sağlamasında yardımcı olacağı konusunda yüksek farkındalığına sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca katılımcı öğretmenlerin düşünme becerilerinin öğretiminde çoğunlukla sorunla karşılaştıklarını ifade ettikleri görülmüştür. Katılımcı sınıf öğretmenleri düşünme becerileri ile ilgili hizmet içi eğitim alma isteğinde olduklarını da belirtmiştir.

Anahtar Kelimeler: Beceri, düşünme becerisi, ilkokul, sınıf öğretmenleri.

Abstract. This study aims to reveal the classroom teachers' awareness of teaching thinking skills. The study was conducted as a basic interpretive qualitative research design in which we examined the awareness of teaching thinking skills among the classroom teachers working at the primary schools in the Pendik district of Istanbul by using a form including open-ended questions. The form included seven open-ended questions in total. Criterion sampling was used to select the cases. The first criterion was to have five-year experience in primary school teaching and the second one was to be able to write down at least four thinking skills. 37 classroom teachers constituted the study group. The data were analyzed by descriptive analysis. The findings were grouped under four main categories. Key findings from the study include: Most of the classroom teachers stated that they have lower awareness that thinking skills are teachable and must be taught in lessons and they have higher awareness that thinking skills help the students in adapting to era (globalizing world). Most of the classroom teachers also stated that they have often meet with problems in teaching thinking skills.

Keywords: Skills, thinking skill, primary school, classroom teachers.

Makale Hakkında

Gönderim Tarihi: 06.11.2016

Düzeltilme: 13.03.2017

Kabul Tarihi: 20.03.2017

* 11-14 Mayıs 2016 tarihinde düzenlenen 15. Uluslararası Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu'nda sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

** *Sorumlu Yazar:* Doç. Dr. Z. Nurdan BAYSAL, Marmara Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, Sınıf Eğitimi Anabilim Dalı, Göztepe, İstanbul, Türkiye, e-posta: znbaysal@marmara.edu.tr

Giriş

Düşünme insanları diğer canlılardan ayıran en önemli özelliklerden birisidir ve üzerinde Antik Çağ Yunan filozoflarından bu yana ilgilenilen oldukça karmaşık soyut bir kavramdır (Çubukçu, 2011). Bu faaliyet insanlık tarihi kadar eski olduğu halde, eğitime sistematik olarak uygulanma çalışmaları daha çok yenidir (Gelen, 2002). Hayatın her alanında, eğitimin de her aşamasında düşünme vardır ve değişen yaşam koşullarına uyum sağlayabilmek için düşünmenin sistematikleştirilmesi bir gerekliliktir.

Düşünme; bir sonuca varmak amacıyla bilgileri, kavramları incelemek, karşılaştırmak ve aralarında ilişkiler kurarak başka düşünceler üretme işlemi olarak tanımlanmaktadır. Bu işlemlerin neticesinde ortaya çıkan zihinsel ürüne de *düşünce* denmektedir (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2007, s. 5). Fisher'a (1995) göre düşünme, problemi tanımlama, oluşturma ve çözüme, karar verme, seçenek üretme, düşünceleri araştırmayı içeren zihinsel etkinliklerdir (Akt. Tok, 2008, s. 33). Tanımlardan anlaşılın; düşünmenin zihinde bilinçli olarak gerçekleştiği, bir amaca yönelik olduğu, organizmaya giren uyarıcıların bir dizi işlemde geçtiğidir.

Düşünme becerileri ise dünyanın düzenini keşfetmek ve problemleri çözmek için bilgiyi kullanma yeteneğidir (Çubukçu, 2011). Beceri, bilginin içselleştirilip uygulanması ile somutlaştırılmasıdır. Bilgi kazanmadan beceri geliştirilememekte, beceriye dönüşemeyen bilgi ise teorik düzeyde kalacağı için değişen dünyanın günlük etkinliklerinde uyumu sağlamakta yetersiz kalmaktadır.

Düşünme becerileri kavramı ile insanın belirli amaçlar doğrultusunda gerçekleştirdiği düşünme kapasitesine vurgu yapılmaktadır. McGuiness'a (2000) göre düşünme becerileri; bilgiyi elde etme, bilgiyi düzenleme ve analiz etme, bilgidен sonuç çıkarma, beyin fırtınası, problem çözüme, neden ve sonuç ilişkisi belirleme, olanakları değerlendirme, amaçları oluşturma ve planlama, süreci gözlemleme, karar verme, kendi yaşantısına uygulama becerilerini kapsar. McGuiness, düşünme becerilerinin kuramsal ve eğitsel gücü olduğunu belirtmiştir. Düşünme becerilerinin kuramsal gücü, bireyin neyi bileceğinden ziyade nasıl bileceğidir. Eğitimsel gücü ise, bireyin öğrenme becerilerinin farkında olarak düşünme süreçlerini organize etmesidir (Akt. Tok, 2008, s. 37). Bu yaşam koşullarında becerilerin geliştirilmesi ihtiyacı artmaktadır.

Günümüzde her nesil yaşamın ne kadar hızla değişim sergilediğine ve çeşitlendiğine tanıklık etmektedir. İnsanın aktörü olduğu değişen dünyaya uyum sağlayacak bireyin sahip olması gereken özellikler konusu eğitimcileri, sosyologları, yöneticileri dün olduğu gibi bugün de ilgilendirmektedir. Bilgi üretiminin geçmiş döneme nazaran çok fazla olması ve sürekli değişmesi eğitimcilerin işlerini bir taraftan kolaylaştırırken bir taraftan da zorlaştırmaktadır. Çünkü birçok bilgi içerisinden en gerekli olanın hiyerarşik bir düzen içerisinde belirlenmesi gerekmektedir. Artık eğitimciler her şeyi öğrenmenin daha yararlı olduğu düşüncesinden öğrenilen bilginin beceriye dönüştüğü zaman anlam kazandığı düşüncesine yönelmektedir. Ancak bilginin beceriye dönüştürülmesi beraberinde birçok işlemi de gerektirir. Her şeyden önce bilgi karşılaşılan durum ile ilişkilendirilmeli, gereklerine uygun olarak düzenlenmeli ve içerisindeki etkinlikleri ustalikle yapabilecek bir şekilde içselleştirilmelidir.

Bilgi artık her yerededir. Onu sınırları belli kurumlara hapsedmek mümkün değildir. Bu nedenle okulların bilgi aktaran kurumlar olmaktan çıkarılıp bilgi üretebilen ve öğrencilere yukarıda önemle ifade edilen anlama, analiz etme ve problem çözüme gibi becerileri kazandırır hale getirilmesi gerekmektedir (Şimşek, 1997'den akt. Genç ve Eryaman, 2008, s. 95).

Düşünme becerilerinin geliştirilmesi sürecinin küçük yaşlarda başladığı kabul edilmektedir. Yaşamın ilk yıllarından itibaren düşünme becerilerine ilişkin alışkanlıklar oluşmaktadır. Sorgulayan, araştıran,

problem çözebilen, kendi kendine öğrenebilen ve öğrendiklerini hayatında kullanabilen bireyler yetiştirmek toplumsal bir sistem olan okulların dolayısıyla ilkokulun nihai amacı olmalıdır.

Alanyazın incelendiğinde düşünmenin nasıl öğretilmesi gerektiğine yönelik temel iki yaklaşımdan bahsedildiği görülmektedir. Bu yaklaşımlar, konu ve beceri temelli yaklaşımlardır (Aybek, 2006). Özden (1999) de bu uygulamaları: düşünme için öğretmeyi esas alan ve mevcut programlara eklenen “düşünme” alıştırmaları ve tüm öğrencilere ayrı bir ders olarak, düşünmeyi düşünme programları şeklinde ifade etmiştir.

Türkiye’de eğitim programlarının tümünde kazandırılması hedeflenen ortak toplam sekiz beceri belirlenmiştir. Bu beceriler (MEB, 2005):

- *Eleştirel düşünme becerisi:* Konulara kuşku temelli sorgulayıcı bir yaklaşımla bakarak, yorumlama ve yargı çıkarma becerisidir.
- *Yaratıcı düşünme becerisi:* Öğrencilerin kendi düşüncelerinden yola çıkarak yeni ve farklı bilgi ve ürünler üretme, olaylara farklı bakarak buluşlar yapabilmelidir.
- *İletişim becerisi:* Konuşma, dinleme, okuma ve yazma gibi becerileri etkili kullanmalıdır.
- *Araştırma becerisi:* Doğru ve anlamlı sorular sorarak problemi fark etme, kavrama, planlama ve test etmedir.
- *Problem çözme becerisi:* Öğrencinin yaşarken karşısına çıkan problemleri çözme becerisidir.
- *Bilgi teknolojilerini kullanma becerisi:* Bilginin araştırılması, bulunması, işlenmesi, sunulması ve değerlendirilmesinde teknolojiyi kullanabilmelidir.
- *Girişimcilik becerisi:* Empati kurma, insan ilişkilerinde uyumlu davranışları gösterebilme, plan yapma, planlarını uygulayabilme ve risk almadır.
- *Türkçeyi doğru, etkili ve güzel kullanma becerisi:* Okuduğunu, dinlediğini, gördüğünü, doğru, tam ve hızlı olarak anlayabilmelidir.

Düşünme becerilerinin günümüz dünyasının ihtiyaçlarını karşılamada okul programlarında yer alması gerekliliği ortadadır. Bu becerilerin küçük yaşlardan başlanarak öğretiminin yapılması konusunda öğretmenlerin çabası da küçümsenemeyecek kadar önemlidir. Scheidler (1994) yapılan reformlar öğretmenlerin alışkanlıklarını değiştirmeye yansımadağı ve öğretmenlere gereken destek verilmediği takdirde yenileşme hareketinin başarıya ulaşmasının söz konusu olamayacağını ifade etmiştir (Akt. Erkin, 2002, s. 63). Benzer şekilde Kavcar (1999, s. 17) da “Nitelikten yoksun kişilere değer verilmeyen bir çağda yaşadığımızı bilmek zorundayız. Ekmeğini el emeği ve eşyaya biçim vermekle kazanan işçilerde nitelik (kalifiyelik, vasıf) arandığı bir dünyada, insana biçim vermekle yükümlü öğretmenlerde niteliğe sırt çevrilemez” demektedir. Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü [OECD] (1994) tarafından öğretimin kalitesinin nasıl arttırılacağı üzerine yapılan araştırmada öğretmenlerin önce kendilerinin düşünmeyi öğrenmeleri gerektiği vurgulanmıştır (Akt. Gelen, 1999, s. 102). Dolayısıyla öğretmenlerin reformlar doğrultusunda yeni öğretim yöntemlerine uyum sağlayıp etkili bir şekilde uygulamalar yapabilmeleri için alan bilgilerinin ve düşünme becerileri öğretimine ilişkin düşüncelerinin sürekli gözden geçirilip desteklenmesi bir gerekliliktir.

Öğretmenlere becerileri geliştirmede önemli görevler ve hassasiyetler düşmektedir. Öğretmenlerden anlatan, kapalı uçlu sorular soran, anlattığını anlattığı gibi geri isteyen öğretmen rolünden uzak, ders kitaplarının ve programlarının ötesine geçebilen, etkileşimsel yöntemleri kullanabilen, bilgiyi yaşamla bağdaştırabilen, kolaylaştırıcı, sorgulayarak düşünebilen, dönüşümü yakalayabilen, demokratik kısaca kendini geliştirme çabasında olmaları beklenmektedir (Gürkaynak, Üstel ve Gülgöz, 2008). Kuran (2002) da programın uygulayıcısı olan öğretmenlerin düşünme becerilerine sahip bireyler yetiştirebilmeleri için yeterli donanıma ve zengin bir etkinlik bilgisine sahip olmalarının yanında öğrenciden önce toplumdaki değişime ayak uydurabilen, kendisini geliştiren, sürekli öğrenmeye açık, demokratik, sorun çözen öğretmenler olması gerektiğini belirtmiştir.

Örnek alınabilecek özelliklere sahip böyle bir öğretmenin sonra en önemli sorumluluğu öğrencilerin de bu bağlamda nasıl yetiştirebileceği üzerinde olmalıdır. Aileden sonra öğrencilerin tanıştığı kurum olarak okulun dolayısıyla öğretmenlerin hayat boyu değişen ihtiyaçlara uyum sağlayabilecek bireyleri yetiştirmelerinde bilginin ötesinde yaşam boyu kullanılacak becerilerin edinimine kendilerini adanmaları gerekmektedir.

Alan yazında sınıf öğretmenlerinin düşünme becerileri ile ilgili çalışmalar incelendiğinde öğretmenleri örneklem olarak alan özellikle Gelen'in (2002) çalışması bütün düşünme becerilerini konu etmektedir. Diğer çalışmalarda ise genellikle tek bir düşünme becerisinde öğretmenlerin yeterliliklerini belirlemek amaçlanmıştır. Örneğin, Dutoğlu ve Tuncel (2008) aday öğretmenlerle yaptığı çalışmada sadece eleştirel düşünme becerilerini ele almış ve bu beceride adayların iyi olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Düşünme becerilerinin öğretimi, bu becerilerin öğretiminde öğretmeni inceleyen çalışmaların sayısının azlığı yanısıra belli düşünme becerilerini konu etmeleri dikkat çekmektedir. Bu araştırma ise öğretmenlerin tüm düşünme becerileriyle ilgili farkındalıklarını içermesiyle alana katkı sağlayacaktır.

Çalışmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı; sınıf öğretmenlerinin düşünme becerileri öğretimine yönelik farkındalıklarını ortaya koymaktır. Araştırmada ilkökul programında kazandırılması beklenen düşünme becerilerinin öğretimi, bu öğretim sürecinde öğretmenin rolü ve karşılaşılan sorunlar hakkında sorulara cevaplar aranmıştır. Öğrencilerin hayatında önemli olan becerilerin öğretimini yapan sınıf öğretmenlerinin bu becerilerle ilgili farkındalıklarının ortaya konması, Milli Eğitim Bakanlığı'nın programında da yer alan bu becerilerin öğrencilere daha üst düzeyde kazandırılması açısından ihtiyaçların belirlenmesi, giderilmesi ve öğretiminin daha etkili hale getirilmesinde oldukça önemlidir.

Yöntem

Desen

Bu çalışma; temel yorumlamacı nitel araştırma desenine göre kurgulanmıştır. Bu desende araştırmacılar; insanların yaşamlarını nasıl yorumladıkları, dünyalarını nasıl inşa ettikleri ve deneyimlerine ne anlam kattıkları ile ilgilenirler. Bu desen tüm disiplinlerde ve uygulamalı alanlarda yapılabilir. Eğitim alanında da yaygın kullanılan bir türdür (Merriam, 2013). Temel yorumlamacı nitel araştırma sürecinde amaç katılımcıların deneyimlerini, sürece ilişkin algılarını, dünya ile etkileşirken yaşadıkları deneyime ilişkin yarattıkları kendi anlamlarını anlamaya çalışmaktır. Araştırma sürecinde araştırmacının amacı katılımcıların bir olguyu, bir süreci, bir bakış açısını, bir dünya görüşünü içeren algısını derinlemesine anlama amacını taşımaktadır (Altheide ve Johnson, 2011). Bu araştırmada da katılımcıların düşünme becerileri öğretimine yönelik görüşleri ve deneyimleri derinlemesine

anlaşılmaya ve yorumlanmaya çalışılmış, katılımcıların verdikleri örneklerle kendi yarattıkları anlamları betimlemek ve farkındalıklarını ortaya koymak amaçlanmıştır. Bu bağlamda bu araştırmada sınıf öğretmenlerinin düşünme becerileri öğretimine yönelik görüşleri ve farkındalıkları derinlemesine anlaşılmalı ve yorumlanmalı, örneklerle betimlenmeye çalışıldığı için temel yorumlamacı nitel araştırma deseni kullanılmıştır.

Katılımcılar

Çalışma grubu amaçlı örnekleme yöntemlerinden biri olan ölçüt örnekleme tekniği kullanılarak belirlenmiştir. Çalışmanın konusu düşünme becerileri olduğu için mesleki deneyimi fikir sunmayı sağlayabilecek ve bu becerileri isim olarak tanıyan sınıf öğretmenlerine ulaşmak istenmiştir. Bu doğrultuda iki ölçüt belirlenmiştir. Ölçütlerden ilki araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin en az beş yıllık kıdeme sahip olmasıdır. Böylece her sınıf düzeyini bir yıl okutmakla düşünme becerileri ile ilgili görüş ve deneyime sahip olabilecekleri düşünülmüştür. İkinci ölçüt ise katılımcıların en az dört düşünme becerisinin adını yazabilmesidir. Bu ölçütleri sağlayan sınıf öğretmenlerine ulaşabilmek için birinci form hazırlanmıştır. Bu form; öğretmenlerin meslekteki kıdemini, okuttuğu sınıf düzeyini, İlkokul Öğretim Programı'nda kazandırılması beklenen beceri sayısını ve bu becerilerin isimlerini yazmalarını gerektiren maddeler içermektedir. Bu form İstanbul İli Pendik İlçesinde görev yapan 96 sınıf öğretmenine uygulanmıştır. Ölçütleri karşılayamayan 59 öğretmen kapsam dışında bırakılmıştır. 37 sınıf öğretmeni araştırmanın çalışma grubunu oluşturmuştur. 31'i kadın, 6'sı erkek öğretmenden oluşan çalışma grubundaki 37 sınıf öğretmenin 35'i lisans, 2'si ise yüksek lisans mezunudur. Çalışma grubunda yer alan öğretmenlerden 12'si 5-9 yıl, 16'sı 10-14 yıl ve 9'u ise 15 yıl ve üzeri kıdeme sahiptir. Ayrıca bu öğretmenlerden 6'sı birinci sınıf, 9'u ikinci sınıf, 8'i üçüncü sınıf ve 14'ü ise dördüncü sınıf okutmaktadır.

Verilerin Toplanması

Katılımcıların belirlenmesinde kullanılan ve yukarıda açıklanan birinci formun yanı sıra araştırmacılar tarafından hazırlanıp iki alan uzmanının görüşlerine başvurularak düzenlenen ikinci açık uçlu form kullanılmıştır. Bu formda katılımcı sınıf öğretmenlerinin cevaplaması beklenen açık uçlu sorular yer almıştır. Sorulardan bazıları şöyledir: 1) Sizce İlkokul Programı'nda yer alan düşünme becerileri ayrı bir ders olarak mı (Düşünme Becerileri Dersi gibi) yoksa derslerin konularına bağlı olarak yürürlükte olan programdaki gibi derslerin içinde mi öğretilmelidir? 2) İlkokul Programı'nda kazandırılması beklenen düşünme becerilerinin öğrencilerin çağa (küreselleşen dünyaya) uyum sağlamasında yardımcı olacağını düşünüyor musunuz? Neden? 3) İlkokul Programı'nda kazandırılması beklenen düşünme becerilerinden hangisi/hangileri hakkında yetersiz bilgilere sahip olduğunuzu düşünüyorsunuz? 4) Sizce düşünme becerileri öğretimine önem veren bir öğretmenin özellikleri neler olmalıdır? 5) İlkokul Programı'nda kazandırılması beklenen düşünme becerilerinin öğretiminde herhangi bir sorunla karşılaşılıyor musunuz? Karşılaşıyorsanız, bunlar nelerdir?

Öğretmenlere bu formlar uygulanmadan önce araştırma izinleri alınarak açık uçlu form uygulama takvimi oluşturulmuştur. Bu takvime bağlı kalınarak 11 -15 Mart 2016 tarihleri arasında formlar ikinci ve üçüncü yazar tarafından sınıf öğretmenlerine uygulanmıştır. Formların doldurulması 06 ila 10 dakika arasında değişmiştir. Verilerin toplanması öğretmenlerin çalıştıkları okullarda yapılmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırma verilerinin çözümlenmesinde betimsel analizden yararlanılmıştır. Betimsel analiz, elde edilen verilerin oluşturulan temalar altında açıklanması, yorumlanması, neden-sonuç ilişkilerinin

irdelenmesi ve sonuca ulaşılmasını sağlayan bir yaklaşımdır. Ayrıca bu analiz tekniği verilerin araştırma soruları dikkate alınarak sunulmasına olanak verir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Öğretmenlerden toplanan açık uçlu formlar numaralandırılmış, her bir soruya verilen cevaplar araştırmacılar tarafından ayrı ayrı okunmuştur. Öğretmenlerin sorulara verdikleri cevaplar ortak olan betimlemelere göre ayrılmıştır. Formlardan elde edilen betimlemeler kodlanarak kategoriler belirlenmiştir. Kodlama ve kategorileştirmede araştırmacılarından ikisi önce ayrı ayrı kategorileri belirlemiş ve tutarlılığı sağlamıştır. Sonra araştırmacıların üçü bir araya gelmiş kategorilere isim vermede anlaşmazlıkları gidererek eşleşmeleri sağlamış ve ortak bir karara varmıştır.

Bu işlemler sonucunda, sınıf öğretmenlerinin; becerilerin öğretime, beceri öğretiminin gerekliliğine, öğretici yeterliliklerine ve becerilerin öğretimdeki sorunlara yönelik farkındalıkları olmak üzere dört ana kategori belirlenmiş ve bulgular bu kategoriler altında verilmiştir. Araştırmacılar arasında “görüş birliği” ve “görüş ayrılığı” olan konular belirlenmiştir. Miles ve Huberman (1994) tarafından ortaya konan Görüş Birliği / (Görüş Ayrılığı + Görüş Birliği) x 100 formülü ile kodlayıcı güvenilirliği %87 olarak bulunmuş ve belirlenen kategorilerin tutarlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Anlaşılabilirliği sağlamak amacıyla öğretmen ifadelerinden doğrudan alıntılara yer verilmiştir.

Bulgular ve Yorum

Bu bölümde araştırma soruları temel alınarak oluşturulan dört temaya yer verilmiştir. Bu temalar; sınıf öğretmenlerinin “*düşünme becerilerinin öğretim şekline yönelik farkındalıkları*” (1, 2 ve 3. soru), “*düşünme becerileri öğretiminin gerekliliğine yönelik farkındalıkları*” (4. soru), “*düşünme becerilerinin öğretimi konusundaki yeterliliklerine yönelik farkındalıkları*” (5 ve 6. soru) ve “*düşünme becerilerinin öğretimdeki sorunlara yönelik farkındalıkları*” (7. soru) şeklindedir. Her bir tema tablo olarak sunulmuş, tablolarda kategorilere ve bu kategorilere ilişkin betimlemelere yer verilmiştir. Daha sonra da tablolar yorumlanmıştır.

Sınıf Öğretmenlerinin Düşünme Becerilerinin Öğretim Şekline Yönelik Farkındalıkları

Araştırmanın birinci sorusu olan “İlkokul programında kazandırılması beklenen düşünme becerileri her ders için aynı mıdır yoksa derslere göre değişiklik gösterir mi ne düşünüyorsunuz?” sorusuna alınan cevaplar Tablo 1’de belirtilmiştir.

Tablo 1.

İlkokul Programında Kazandırılması Beklenen Düşünme Becerileri Her Ders İçin Aynı mıdır Yoksa Derslere Göre Değişiklik Gösterir mi Ne Düşünüyorsunuz? Sorusuna Alınan Cevaplar

Kategoriler	Betimlemeler
Değişiklik gösterir	<ul style="list-style-type: none"> Matematikte analitik düşünme, sözel derslerde eleştirel düşünme olmalı (<i>Emel Öğretmen</i>). Bir derste kullanılan bu düşünme becerileri diğer derslere de olumlu katkılar sağlayabilir (<i>Ali Öğretmen</i>). Hayır, her ders için aynı değildir. Elbette ki farklılıklar gösterir. Örneğin, matematik dersinde kazandığı problem çözme becerileri ile hayat bilgisinde karşılaştığı bir problemi çözemeyebilir (<i>Cansu Öğretmen</i>).
Değişiklik göstermez	<ul style="list-style-type: none"> Dersler arası bağlantı olabiliyorken düşünme becerilerini ayrı tutmak mümkün değildir (<i>Ayşegül Öğretmen</i>). Öğrenme kişiden kişiye göre değişeceğinden derslere göre sınırlandırmamalıdır (<i>Betül Öğretmen</i>).

Tablo 1 incelendiğinde katılımcı sınıf öğretmenlerinin çoğunun “*Düşünme becerileri derse göre değişiklik gösterir*” yönünde, bir kısmının ise “*Düşünme becerileri derslere göre değişiklik göstermez*” yönünde açıklamalarda bulunduğu görülmüştür. Düşünme becerilerinin derslere göre değişiklik göstereceğini düşünen sınıf öğretmenleri farklı derslerde farklı becerilerin gelişebileceği yönünde, göstermeyeceğini düşünen sınıf öğretmenleri ise düşünme becerilerinin birbiriyle bağlantılı olduğu ve derslerle sınırlandırılmaması gerektiği yönünde açıklamalar yapmıştır.

Araştırmanın ikinci sorusu olan “Sizce ilkökul programında yer alan düşünme becerileri öğretilebilir mi? Cevabınız evet ise nasıl öğretilebileceğine örnek verebilir misiniz?” sorusuna alınan cevaplar Tablo 2’de belirtilmiştir.

Tablo 2.

Sizce İlkokul Programında Yer Alan Düşünme Becerileri Öğretilebilir mi? Cevabınız Evet İse Nasıl Öğretilebileceğine Örnek Verebilir misiniz? Sorusuna Alınan Cevaplar

<i>Kategoriler</i>	<i>Betimlemeler</i>
Düşünme becerileri öğretilebilir	<ul style="list-style-type: none"> • Yapararak, yaşayarak, deneyerek, tekrar ve örneklerle, kısa eğitici filmlerle (<i>Fatma Öğretmen</i>). • Örnek olaylarla (<i>Sevgi Öğretmen</i>). • Oyunlarla (<i>Ahmet Öğretmen</i>). • Drama (<i>Emel Öğretmen</i>). • Konuları basite indirgeyerek, problem çözmeyi kullanarak (<i>Ayşe Öğretmen</i>). • Kazanımlarla iç içe geçmiş haldedir. Çalışma kitaplarında öğrencilerin kendi hayal güçlerine göre oluşturabilecekleri hikâye tamamlama, uygun resim yapma gibi çalışmalar vardır bunlar yaratıcı düşünme becerilerini destekleyebilir (<i>Kıymet Öğretmen</i>). • Beceri temelli eğitimi öğretmenler bilirler ise öğretilebilir (<i>Ayşegül Öğretmen</i>).
Kısmen öğretilebilir	<ul style="list-style-type: none"> • Okul imkânı, ders planlaması ve öğrenci isteği olduğu sürece kısmi olarak verilir. Siz düşünme becerisini yaşantılarla anlatırsınız, öğrenci öğrendiği ve kişiliğine daha çok uyan becerileri kazanmış olur (<i>Betül Öğretmen</i>). • Öğrenci seviyesine uygun olmayabilir, düşünme becerisine göre değişir (<i>Sema Öğretmen</i>).
Hissettirilebilir	<ul style="list-style-type: none"> • Öğretilmekten ziyade hissettirilebilir (<i>Emine Öğretmen</i>).

Tablo 2 incelendiğinde katılımcıların çoğunlukla “*Düşünme becerileri öğretilebilir*” ifadesinde hemfikir oldukları bir kısmının ise “*Düşünme becerileri kısmen öğretilebilir*” cevabı verdikleri görülmüştür. Çok az sayıda katılımcı ise düşünme becerilerinin hissettirilebilir olduğunu ifade etmiş ancak bununla ilgili bir açıklama getirmemiştir. Düşünme becerilerinin öğretilebilir olduğunu ifade eden öğretmenlerin bu becerilerin öğretiminde aktif öğrenme metotlarından ve değişik etkinlik ve yöntemlerden yararlanabileceğini ifade ettikleri anlaşılmaktadır. Düşünme becerileri kısmen öğretilebilir ifadesinde bulunan katılımcıların ise öğrenme ortamı ve öğrenciyle ilgili durumların bu becerilerin öğretiminde etkili olabileceğini ifade ettikleri görülmüştür.

Araştırmanın üçüncü sorusu olan “Sizce ilkökul programında yer alan düşünme becerileri ayrı bir ders olarak mı (Düşünme Becerileri Dersi gibi) yoksa derslerin konularına bağlı olarak yürürlükte olan programdaki gibi derslerin içinde mi öğretilmelidir?” sorusuna alınan cevaplar Tablo 3’te belirtilmiştir.

Tablo 3.

Sizce İlkokul Programında Yer Alan Düşünme Becerileri Ayrı Bir Ders Olarak mı (Düşünme Becerileri Dersi gibi) Yoksa Derslerin Konularına Bağlı Olarak Yürürlükte Olan Programdaki Gibi Derslerin İçinde mi Öğretilmelidir? Sorusuna Alınan Cevaplar

<i>Kategoriler</i>	<i>Betimlemeler</i>
Düşünme becerileri derslerde öğretilmelidir	<ul style="list-style-type: none"> Ayrı bir ders haline getirilmese de müfredatın daha uygun hale getirilebileceğini düşünüyorum (<i>Zeynep Öğretmen</i>). Ders içinde öğretilmelidir, ayrı bir ders olduğunda soyut kalabilir (<i>Selin Öğretmen</i>).
Ayrı bir ders olarak öğretilmelidir	<ul style="list-style-type: none"> Konu odaklı olmayan projeleri çok olan bir ders veya vurgulayıcı etkinlikler olmalı (<i>Tülay Öğretmen</i>). Ayrı bir ders gibi olursa öğrencinin bakış açısı farklı olabilir (<i>Betül Öğretmen</i>). Bu dersin eğitimi tüm öğretmenlere verilse ve materyal temini tüm okullar için sağlansa düşünme becerileri dersinin ayrıca verilmesi daha faydalı olur (<i>Kıymet Öğretmen</i>).
İki şekilde de öğretilbilir	<ul style="list-style-type: none"> İki şekilde de öğretilbilir çünkü önemli olan kullanılan etkinlikler (<i>Ahmet Öğretmen</i>).

Tablo 3 incelendiğinde katılımcıların çoğunlukla düşünme becerilerinin ayrı bir ders olarak öğretilmesi, az sayıda katılımcının ise derslerde ders konularına bütünleşmiş bir şekilde öğretilmesi gerektiğiyle ilgili fikir bildirdikleri görülmektedir. Çok az sayıda katılımcının ise düşünme becerilerinin her iki şekilde de öğretilebileceği yönünde açıklamaları olmuştur. Katılımcı öğretmenlerden düşünme becerilerinin ayrı bir ders olduğunda soyut kalacağı ifadesinde bulunanların olduğu görülürken, ayrı bir ders olursa projeler halinde ilerleyen, etkinlikler ve materyallerle desteklenen bir ders olmasının daha faydalı olabileceğini ifade eden öğretmenlerin bulunduğu da görülmüştür.

Sınıf Öğretmenlerinin Düşünme Becerilerinin Öğretiminin Gerekliliğine Yönelik Farkındalıkları

Araştırmanın dördüncü sorusu olan “İlkokul programında kazandırılması beklenen düşünme becerilerinin öğrencilerin çağa (küreselleşen dünyaya) uyum sağlamasında yardımcı olacağını düşünüyor musunuz? Neden?” sorusuna alınan cevaplar Tablo 4’te belirtilmiştir.

Tablo 4 incelendiğinde katılımcıların ağırlıklı olarak “İlkokul programında kazandırılması beklenen düşünme becerilerinin öğrencilerinin çağa (küreselleşen dünyaya) uyum sağlamasında yardımcı olacağını düşünüyorum” cevabını verdikleri görülmektedir. Bu fikirde olan katılımcılar düşünme becerilerinin, bireylerde çağa uyum sağlamada, iletişim kurabilmede, sosyal, bilişsel ve duygusal olarak gelişimlerinde, problem çözebilme ve karar verebilme süreçlerinde ve yaratıcılıklarında olumlu katkıları olacağı yönünde açıklamalar yapmışlardır. Çok az sayıda katılımcının ise düşünme becerilerinin öğrencilerin çağa (küreselleşen dünyaya) uyum sağlamasında yardımcı olacağını düşünmediğini ifade ettiği görülmüştür.

Tablo 4.

İlkokul Programında Kazandırılması Beklenen Düşünme Becerilerinin Öğrencilerin Çağa (Küreselleşen Dünyaya) Uyum Sağlamasında Yardımcı Olacağını Düşünüyor musunuz? Neden? Sorusuna Alınan Cevaplar

Kategoriler	Betitlemeler
Düşünme becerileri çağa uymada yardımcıdır	<ul style="list-style-type: none"> Öğrenciler bu düşünme becerilerini kazanırlarsa eğer hayatta karşılaştıkları zorluklarla daha rahat baş edebilirler daha sorunsuz ve kaliteli bir yaşam sürebilirler (<i>Pelin Öğretmen</i>). Başkalarıyla iletişim kurabilmeleri, etkileşim halinde olabilmeleri, kendilerini tanıyıp karar alabilmeleri, sosyal, bilişsel, duygusal olarak daha iyi gelişmeleri için önemli (<i>Cansu Öğretmen</i>). Analitik ve yaratıcı düşünme değişen dünyaya ayak uydurmak için gerekli. Yaratıcı ve analitik düşünen birey daha yaratıcı olabilir (<i>Leyla Öğretmen</i>). Farklı beceriler farklı uygulama ve öğrenme alanı sağlar (<i>Mehmet Öğretmen</i>). Günümüz bilgi çağı. Öğrencilerin çağa ayak uydurabilmeleri için düşünme becerilerini geliştirmeleri öğrendikleri ile bu becerileri birleştirerek yeni bilgiler oluşturmaları kolaylaşır (<i>Elif Öğretmen</i>).
Yardımcı değildir	<ul style="list-style-type: none"> Teknolojiyi takibin düşünme becerilerini sınırlandırdığını düşünüyorum (<i>Gülşay Öğretmen</i>).

Sınıf Öğretmenlerinin Düşünme Becerilerinin Öğretimi Konusundaki Öğretici Yeterliliklerine Yönelik Farkındalıkları

Araştırmanın beşinci sorusu olan “İlkokul Programı’nda kazandırılması beklenen düşünme becerilerinden hangisi/hangileri hakkında yetersiz bilgilere sahip olduğunuzu düşünüyorsunuz?” sorusuna alınan cevaplar Tablo 5’te belirtilmiştir.

Tablo 5.

İlkokul Programı’nda Kazandırılması Beklenen Düşünme Becerilerinden Hangisi/Hangileri Hakkında Yetersiz Bilgilere Sahip Olduğunuzu Düşünüyorsunuz? Sorusuna Alınan Cevaplar

Kategori	Betitlemeler
Düşünme becerileri bilgisi	<ul style="list-style-type: none"> Birçok düşünme becerisi olduğunu biliyorum ama ben bunlardan sadece sayılı olanları hakkında bilgiye sahibim. Birçoğu hakkında yeterli bilgiye sahip değilim (<i>Emine Öğretmen</i>). Metabilişsel. Aslında hepsinde eksikiz bence (<i>Hülya Öğretmen</i>). Yeterli eğitim aldığımızı düşünmüyorum. (<i>Kadriye Öğretmen</i>). Ben tek bir tanesinde değil, bütün düşünme becerilerinde az çok eksikliğimiz olduğunu düşünüyorum. Bence düşünme becerilerini layıkıyla öğrencilerimize kazandırmak istiyorsak derin bir araştırma yaparak ya da hizmet içi eğitimlerle bu bizlere kazandırılabilir (<i>Cansu Öğretmen</i>). Genel anlamda eksikliğim olduğunu düşünüyorum. Üniversitede gerekli eğitimi alma fırsatım olmadı. Mesleki hayatımda bu konu ile ilgili hizmet içi eğitime de rastlayamadım (<i>Elif Öğretmen</i>).

Tablo 5 incelendiğinde katılımcıların çok büyük bir kısmının kendini ilkökullerinde kazandırılması beklenen düşünme becerilerinde yetersiz bilgiye sahip olduğunu düşündükleri görülmektedir. Katılımcıların kendilerini düşünme becerileri ile ilgili yetersiz görme sebeplerinin en başında hem üniversitede hem de meslek hayatında yeterli eğitimi almamaları gelmektedir. Ayrıca katılımcılar bu konularla ilgili hizmet içi eğitim alma isteğinde olduklarını da ifade etmişlerdir.

Verilere göre; katılımcılar kendilerini lateral (yanal)-ırsaksak, meta bilişsel, yansıtıcı ve eleştirel düşünme becerilerinde yetersiz bulmaktadır.

Araştırmanın altıncı sorusu olan “Sizce düşünme becerileri öğretimine önem veren bir öğretmenin özellikleri neler olmalıdır?” sorusuna alınan cevaplar Tablo 6’da belirtilmiştir.

Tablo 6.

Sizce Düşünme Becerileri Öğretimine Önem Veren Bir Öğretmenin Özellikleri Neler Olmalıdır? Sorusuna Alınan Cevaplar

<i>Kategoriler</i>	<i>Betimlemeler</i>
Düşünme becerilerine hâkimiyet	Yaratıcı (<i>Nursel Öğretmen, Emine Öğretmen, Tülay Öğretmen, Nazan Öğretmen Emel Öğretmen, Yağmur Öğretmen, Ayşegül Öğretmen</i>). Eleştiriye açık (<i>Tuğba Öğretmen, Zeynep Öğretmen Kadriye Öğretmen, Tülay Öğretmen, Sevgi Öğretmen, Can Öğretmen</i>). Profesyonel problem çözücü (<i>Ayşegül Öğretmen, Ali Öğretmen</i>). Meraklı (<i>Ayşen Öğretmen</i>). Analitik düşünebilen (<i>Yağmur Öğretmen</i>). Kalıpları olmayan (<i>Demet Öğretmen</i>).
Öğrenmeyi öğreten rehberlik	Lider (<i>Emel Öğretmen, Ayşegül Öğretmen</i>). Öğrenmeyi-öğretmeyi seven (<i>Ayşen Öğretmen, Mehmet Öğretmen, Tuğba Öğretmen</i>). Rehber (<i>Burak Öğretmen, Ali Öğretmen</i>). Sınıf yönetiminde başarılı (<i>Cansu Öğretmen, Ayşegül Öğretmen</i>). Dikkat çekici yöntem ve teknik kullanan (<i>Melike Öğretmen, Cansu Öğretmen</i>).
Yeniliklere açıklık	Araştırmacı (<i>Dilek Öğretmen, Gülşen Öğretmen, Deniz Öğretmen</i>). Kendini geliştiren (<i>Derya Öğretmen, Kadriye Öğretmen, Ayşen Öğretmen, Sevgi Öğretmen, Emel Öğretmen, Can Öğretmen, Hayriye Öğretmen</i>). Çok yönlü (<i>Nursel Öğretmen, Nur Öğretmen</i>). Esnek (<i>Emine Öğretmen</i>). Dinamik (<i>Ayşen Öğretmen</i>). Verimli (<i>Ahmet Öğretmen</i>).
Kişilik özelliklerinde üstünlük	Empatik (<i>Hayriye Öğretmen, Leyla Öğretmen, Ayşe Öğretmen, Yağmur Öğretmen, Mehmet Öğretmen</i>). Sabırlı (<i>Ayşegül Öğretmen</i>). Anlayışlı (<i>Emine Öğretmen</i>). Cesur (<i>Can Öğretmen</i>). Demokratik (<i>Ali Öğretmen, Fatma Öğretmen</i>). Sosyal (<i>Ayşe Öğretmen, Emel Öğretmen</i>). Pozitif (<i>Emel Öğretmen</i>).

Tablo 6 incelendiğinde, katılımcıların düşünme becerileri öğretimine önem veren öğretmenlerde bulunması gereken özellikleri ağırlıklı olarak dört konu etrafında belirttikleri görülmektedir. Düşünme becerilerini geliştirebilmek için öğretmenlerin de düşünme becerilerine hâkim, öğrenmeyi öğreten rehber, yeniliklere açık öğretmen olmaları ve kişilik özelliklerinin olumlu olması yönünde açıklamalarda bulunmuşlardır.

Sınıf Öğretmenlerinin Düşünme Becerilerinin Öğretimindeki Sorunlara Yönelik Farkındalıkları

Araştırmanın yedinci sorusu olan “İlkokul Programı’nda kazandırılması beklenen düşünme becerilerinin öğretiminde herhangi bir sorunla karşılaşıyor musunuz? Karşılaşıyorsanız, bunlar nelerdir?” sorusuna alınan cevaplar Tablo 7’de belirtilmiştir.

Tablo 7.

İlkokul Programı’nda Kazandırılması Beklenen Düşünme Becerilerinin Öğretiminde Herhangi Bir Sorunla Karşılaşıyor musunuz? Karşılaşıyorsanız, Bunlar Nelerdir? Sorusuna Alınan Cevaplar

<i>Kategoriler</i>	<i>Alt Kategoriler</i>	<i>Betimlemeler</i>
Sorunla karşılaşıyorum	Öğretmen Kaynaklı Sorunlar	<ul style="list-style-type: none"> Nasıl öğreteceğimiz, kazanım oluşturma konusunda yeterince bilgi sahibi değiliz (<i>Tuğba Öğretmen</i>). Uyguladığımız yöntemlerin çoğunun adını bilmiyoruz (<i>Fatma Öğretmen</i>). Üst bilişsel seviyeye ulaşmakta zorlanıyorum (<i>Yağmur Öğretmen</i>). Bu konuyla ilgili eğitim alabiliriz (<i>Hülya Öğretmen</i>).
	Öğrenci Kaynaklı Sorunlar	<ul style="list-style-type: none"> Çocuklar hazır aklı olduktan sonra araştırma ve düşünme yetileri yok (<i>Ayşe Öğretmen</i>). Öğrencilerin birçoğu hayal etmekten yoksun ya da fazla gerçekçi (<i>Emine Öğretmen</i>). Yaş itibarıyla çocuklar soyut düşünme becerisi gerektiren konularda istenileni veremeyebiliyor (<i>Sema Öğretmen</i>). Öğrenciler ilkokulda yaş itibarıyla somut düşünme çağında olduklarından bu beceriler gelişim açısından üst dönemler için daha uygundur (<i>Burak Öğretmen</i>).
	Program Kaynaklı Sorunlar	<ul style="list-style-type: none"> Programda beceri eğitimine yeterince yer yok. Beceriler ile ilgili çok az kazanım var. (<i>Ayşegül Öğretmen</i>). Programın yoğun olması bazen kazanımlara yoğunlaşarak becerilerin gelişiminin geri planda kalmasına neden olabiliyor. (<i>Melike Öğretmen</i>). Kısıtlı zaman (<i>Hülya Öğretmen</i>). Programda yer alan beceri ile kazanımların ve kazanım sürelerinin örtüşmediğini düşünüyorum (<i>Derya Öğretmen</i>).
	Materyal Kaynaklı Sorunlar	<ul style="list-style-type: none"> Materyal eksikliği var (<i>Tülay Öğretmen</i>). Ders kitapları düşünme becerileri etkinlikleri bakımından çok eksik (<i>Pelin Öğretmen</i>).
Sorunla karşılaşmıyorum		<ul style="list-style-type: none"> Hayır (<i>Hayriye Öğretmen, Mine Öğretmen, Leyla Öğretmen, Nazan Öğretmen, Deniz Öğretmen, Mehmet Öğretmen, Ahmet Öğretmen</i>).

Tablo 7 incelendiğinde katılımcılardan çoğunun “Düşünme becerilerinin öğretiminde sorunla karşılaşıyorum” cevabını verdikleri görülmektedir. Bu cevaplar incelendiğinde beceri kazandırılmama nedenlerinden biri olarak kendilerini ve öğrencileri gördükleri anlaşılmaktadır. Bazı katılımcı öğretmenler ise sorunlarla karşılaşma nedenlerini bizzat programın kendisi olarak ifade etmişlerdir. Katılımcı öğretmenlerin bir kısmı ise nedeni materyal eksikliğine bağlamıştır. Az sayıda katılımcı öğretmenin ise “Düşünme becerilerinin öğretiminde sorunla karşılaşmıyorum” cevabını verdikleri ve bu cevaba ilişkin herhangi bir açıklama getirmediği görülmüştür.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Sınıf öğretmenlerinin düşünme becerilerinin öğretime yönelik farkındalıkları ile ilgili sonuçlara aşağıda yer verilmektedir.

Sınıf Öğretmenlerinin Düşünme Becerilerinin Öğretim Şekline Yönelik Farkındalıkları ile İlgili Sonuçlar

Katılımcı sınıf öğretmenlerinin verdikleri cevaplar doğrultusunda düşünme becerilerin öğretime yönelik farkındalıklar ile ilgili ulaşılan sonuçlar şunlardır:

- Katılımcıların çoğu düşünme becerilerinin derse göre değişiklik göstereceğini, bir kısmı ise göstermeyeceğini düşündüğünü belirtmiştir.
- Katılımcıların çoğu düşünme becerilerinin öğretilebileceğini, bir kısmı kısmen öğretilebileceğini, çok az sayıda katılımcı düşünme becerilerinin hissettirilebileceğini ifade etmiştir.
- Katılımcıların çoğu düşünme becerilerinin ayrı bir ders olarak öğretilmesi gerektiğini, bir kısmı ders konularına bütünleşmiş bir şekilde ve çok az bir kısmı ise her iki şekilde de öğretilebileceğini ifade etmiştir.

Her öğrencinin ihtiyacı olan becerileri tanımlamak, nitelikli bir eğitime eşlik etmek ve öğrencileri yaşam boyu öğrenmeye hazırlamak üzerinde önemle durulmaktadır. Okulda, öğrencilere bir becerinin nasıl yapıldığı, niçin yapıldığı, yeni bir durumda uygulamak için neler gerektiği, becerinin giderek nasıl geliştirileceği öğretilmektedir (Güneş, 2012). Dolayısıyla alan yazın incelendiğinde düşünme becerilerinin öğretilbilir olduğu görülmektedir. Fakat düşünme karmaşık bir süreç olduğu için öğretim hemen bir adımda gerçekleşmemektedir. Bu karmaşıklık beceri öğretimini sağlayacak öğreticinin iyi bir eğitim almasını gerektirmektedir. Becerilerin öğretiminden sorumlu öğretmenlerden çoğunun becerilerin öğretilbilir olduğu farkındalığında bulunması çalışmanın olumlu bir sonucu iken geriye kalan sınıf öğretmenlerinin farklı cevaplar vermeleri oldukça düşündürücüdür.

Düşünme öğretiminin nasıl yapılacağına dair eğitimciler arasında da bir fikir birliği yoktur. Bazı araştırmacılara göre düşünme öğretimi bütün ders programları içerisine yayılarak, bir başka ifadeyle, konu temelli olarak öğretilmelidir (Aybek, 2006). Hatta Ruggiero'ya (1988) göre düşünme becerilerini derslere bütünleşmiş biçimde öğretmenin zorunlu iki nedeni vardır. Birinci nedeni, bir ya da iki derste öğretilirse öğrencilerin bu becerileri kazanma ihtimalinin oldukça düşük olmasıdır. İkinci nedeni ise öğrencilerin derse karşı olan ilgi, istek ve motivasyonunu arttırmaktır (Akt. Aybek, 2006, s. 46). Katılımcı sınıf öğretmenlerinin de çoğunluğunun düşünme becerilerini derslere eklenmiş şekilde öğretilmesi farkındalığında olması olumlu bir sonuç olmakla birlikte her iki şekilde de öğretilbilir olduğu farkındalığında olan sınıf öğretmenlerinin de bulunması olumlu bir bulgu olarak değerlendirilebilir.

Sınıf Öğretmenlerinin Düşünme Becerilerinin Öğretiminin Gerekliliğine Yönelik Farkındalıkları ile İlgili Sonuçlar

Katılımcıların çoğu düşünme becerilerinin öğrencilerin çağa (küreselleşen dünyaya) uyum sağlamasında yardımcı olacağını düşünürken, çok az sayıda katılımcı ise düşünmediğini ifade etmiştir.

İlkokuldan yükseköğretime kadar öğretimin her aşamasında sunulan bilgileri alan, aldığı bilgilerin günlük yaşamda geçerliliğini, kullanılabilirliğini ve doğruluğunu sorgulayan bir gençlik yetiştirmek toplumsal bir özlemdir. Böyle bir gençlik doğruyu yanlıştan ayırma, benzerlikleri ve farklılıkları keşfetme, bilgiye yeni boyutlar katma gibi güdüleyici süreçleri işe koşabilir. Sürekli okuma, eleştirme ve yeni bilgiler üretme alışkanlığı edinen öğrenciler, hazır düşünme kalıpları ile düşünmek ve onları aynı kalıplar içinde ifade etmek yerine düşünme stratejilerini geliştirir (Beydoğan, 2003). Beceri öğretiminin bu kadar gerekli olduğu günümüzde katılımcı sınıf öğretmenlerinin çoğunun beceri öğretimini çağa uyum sağlamada gerekli görmesi olumlu bir sonuç iken çok az sayıda öğretmenin bu farkındalıkta olmaması oldukça düşündürücüdür.

Sınıf Öğretmenlerinin Düşünme Becerilerinin Öğretimi Konusundaki Yeterliliklerine Yönelik Farkındalıkları ile İlgili Sonuçlar

Katılımcı sınıf öğretmenlerinin verdikleri cevaplar doğrultusunda düşünme becerilerinin öğretimi konusundaki yeterliliklerine yönelik farkındalıkları ile ilgili ulaşılan sonuçlar şunlardır:

- Katılımcıların büyük bir kısmının kendini düşünme becerilerinde yetersiz buldukları görülmüştür. Katılımcılar kendilerini lateral (yanal)-ırsaksak, metabilşsel, yansıtıcı ve eleştirel düşünme becerilerinde yetersiz bulduklarını ifade etmişlerdir.
- Katılımcılar, düşünme becerileri öğretimine önem veren öğretmenlerin düşünme becerilerine hâkim, öğrenmeyi öğreten rehber, yeniliklere açık ve kişilik özelliklerinin olumlu olması gerektiği düşüncesindedir.

Gelen (2002) “Sınıf Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Dersinde Düşünme Becerilerini Kazandırma Yeterliliklerinin Değerlendirilmesi” çalışmasında öğretmenlerin problem çözme, karar verme, eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme ve soru sorma becerilerinin kazandırılmasında kendilerini yeterli buldukları sonucuna ulaşmıştır. Buna karşın araştırmacı yaptığı gözlemler sonucunda, öğretmenlerin bu becerileri kazandırmada, yetersiz ya da tamamen yetersiz oldukları sonucunu kaydetmiştir. Yine Torun (2011) fen ve teknoloji öğretmenleriyle yaptığı çalışmada öğretmenlerin eleştirel düşünme becerilerini yeterli düzeyde kazanmadıklarını bulgulamıştır. Korkmaz (2009a) da genel olarak ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim öğretmenleriyle yaptığı çalışmada öğretmenlerin eleştirel düşünme eğilim ve düzeylerinin orta düzeyde olduğunu, bunların içinde en düşük düzeye sahip öğretmen grubunun ise ilköğretim öğretmenleri olduğunu ortaya koymuştur. Diğer taraftan öğretmen adaylarının eleştirel düşünme becerileri ile ilgili yapılmış ve eleştirel düşünme beceri düzeylerinin düşük olduğunu bulgulamış çalışmalar da mevcuttur (Çetinkaya, 2011; Korkmaz, 2009b; Dutoğlu ve Tuncel, 2008; Akar, 2007; Güven ve Kürüm, 2007; Türnüklü ve Yeşildere, 2005). Eldeki çalışmada ise katılımcı sınıf öğretmenlerinin çoğunlukla kendilerini düşünme becerileri öğretiminde açıkça yetersiz buldukları bulgusuna ulaşılması araştırmada nitel yöntemin kullanılmasının bir sonucu olarak değerlendirilebilir. Ayrıca yine eldeki çalışmanın bulgularında az sayıda öğretmenin kendilerini bütün düşünme becerilerinin öğretiminde yetkin olarak değerlendirmeleri de dikkat çekicidir.

Beceri öğretiminde öğretmen öğrenmeyi kolaylaştırıcıdır ve öğrenme süreçlerine, geliştirilecek beceriye göre içeriği planlamaya, öğrenmeyi kolaylaştırıcı ortam düzenlemeye ve becerinin gelişme düzeyini değerlendirmeye ağırlık verir (Tardif, 1997’den akt. Güneş, 2012). Katılımcı sınıf öğretmenlerinin belirttikleri yeterlilikler de alan yazında belirtilenlerle tutarlılık sergilemektedir. Fakat katılımcı sınıf öğretmenlerinin bu belirttikleri öğretmen yeterlilikleri zaten öğretmenlerde bulunması beklenen ve klişe olarak ifade edilen yeterliliklerdir yorumu da getirilebilir.

Sınıf Öğretmenlerinin Düşünme Becerilerinin Öğretimindeki Sorunlara Yönelik Farkındalıkları ile İlgili Sonuçlar

Katılımcıların çoğunun düşünme becerilerinin öğretiminde sorunla karşılaştıklarını, az sayıda katılımcının ise karşılaşmadıklarını ifade ettikleri görülmüştür. Sorunla karşılaştığını belirtenler öğretmen, öğrenci, program ve materyal kaynaklı sorunlardan bahsetmektedir.

Bilgi toplumunda öğretmen ve öğrenci arasındaki çizgi belirsizleşmektedir. Öğretmenler bundan böyle tartışmasız tek doğrunun sahibi olmayacaklardır. Onlardan beklenen öğrencinin merakını canlandırması, onu araştırmaya yöneltmesi ve sistemli çalışmasına yardımcı olmalarıdır (Dalin ve Rust, 1996'den akt. Genç ve Eryaman, 2008). Bunu başaramayan öğretmenler düşünme becerileri öğretimindeki sıkıntıda kendilerinin de bir neden olduğunu hissedebilmektedir.

Ruggiero'ya (1988) göre, düz anlatım ve geleneksel ders kitapları, öğrencileri problemleri ve konuları analiz etmekten uzak tutar ve öğrencilerin derslerin hareketsiz, durağan ve ölü olduğunu düşüncelerine neden olur (Akt. Aybek, 2006, s. 46). Bir eğitim programı ancak, hipotez oluşturma, yorumlama, alternatif görüş araştırma, sorunları ortaya çıkarma, değerlendirme, keşfetme süreçleri üzerinde durduğu zaman öğrencilerin derse katılımı ve ilgisini çekebilir. Dolayısıyla eğitim programları düşünme becerilerini de geliştirmeye yardımcı olabilir. Katılımcı sınıf öğretmenlerinden bazıları mevcut programı bu anlamda beceri öğretimini geliştirememede bir neden olarak görmektedir.

Becerilerin hepsi de eğitim ortamlarında geliştirilebilmektedir. Becerilerin geliştirilebilmesi öğretmenlerin ilgili strateji, yöntem ve tekniklerle derslerinde etkinlikleri çeşitlendirmeleri ile öğrencileri harekete geçirerek, düşündürerek ve işbirliği içinde paylaşımı artırarak planlı bir şekilde olmalıdır. Öğretim programları bu becerilerin kazandırılmasına yönelik kazanımlar içermektedir. Ancak öğretmenler bu kazanımları gerçekleştirirken becerinin de kazandırılması üzerinde hassasiyetle durmalı ve aynı zamanda artan zamanlarında mutlaka program dışından günlük hayatla ve öğrencilerin ilgisini çekecek konularda beceri geliştirmeye önem vermelidir.

Bu çalışmadan ortaya çıkan sonuçlar ışığında sınıf öğretmenlerinin düşünme becerileri öğretimine yönelik farkındalıkları konusundaki en belirgin problemler az sayıda da olsa –öğretmenlerin bir kısmının- düşünme becerilerinin;

- Öğretilerilebilir olduğu farkındalığına sahip olmaması,
- Programdaki derslerde öğretilmesi gerektiğinin farkındalığına sahip olmaması,
- Öğrencilerin çağa (küreselleşen dünyaya) uyum sağlamasında yardımcı olacağına farkındalığına sahip olmaması,
- Öğretiminde çoğunlukla sorunla karşılaştıkları düşüncesinde olmamaları şeklinde özetlenebilir.

Yine çok sayıda sınıf öğretmenin; kendilerinin düşünme becerilerinin öğretiminde yetersiz olduklarının farkında olması sonucu ise bir taraftan ivedilikle çözülmesi gereken bir problem, bu sorunun farkında olmaları ve sorunu ifade etmeleri açısından da çalışmanın nitel araştırma ile gerçekleştirilmesinin bir sonucu olarak değerlendirilebilir. Bu sonuçlar ışığında, aşağıdaki öneriler getirilebilir.

İlgili Kurumlara Yönelik Öneriler

Düşünme becerilerinin;

- Öğretilenle ilgili, derslerde geliştirilmesi gerektiği ve öğrencilerin çağa (küreselleşen dünyaya) uyum sağlamasında yardımcı olacağı bilincinin oluşturulması,
- Öğretmenlerin düşünme becerileri ile ilgili eksiklerinin ortadan kaldırılması için nitelikli ve uzun süreli eğitimlerin verilmesi,
- Öğretimde karşılaşılan ve karşılaşılabilecek sorunlara yönelik farkındalığın artırılması ve öğrenciden, programdan, materyal eksikliğinden ve kitaplardan kaynaklanan sorunlarla ilgili sürekli iyileştirme çalışmalarının yapılması önerilmektedir.

Araştırmacılara Yönelik Öneriler

- Benzer şekilde branş öğretmenleri, üniversite öğretim elemanları ve öğretmen adayları ile araştırmalar yapılabilir.
- Farklı sınıf seviyelerinde ve farklı sosyo-ekonomik düzeydeki öğrencilerin düşünme becerileri farkındalıkları incelenebilir.
- Beceri öğretimi farkındalığını artırıcı programlar geliştirilebilir.

Kaynaklar

- Altheide, D. L., & Johnson, J. M. (2011). Reflections on interpretive adequacy in qualitative research. In N. K. Denzin, & Y. S. Lincoln (Eds.), *The SAGE handbook of qualitative research* (pp. 581-594). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Akar, Ü. (2007). Öğretmen adaylarının bilimsel süreç becerileri ve eleştirel düşünme beceri düzeyleri arasındaki ilişki. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Afyonkocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon.
- Aybek, B. (2006). *Konu ve beceri temelli eleştirel düşünme öğretiminin öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimi ve düzeyine etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Beydoğan, H. Ö. (2003). Öğretim sürecinde düşünme becerilerinin geliştirilmesi. *G.Ü. Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(1), 159-167.
- Çetinkaya, Z. (2011). Türkçe öğretmen adaylarının eleştirel düşünmeye ilişkin görüşlerinin belirlenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(3), 93-108.
- Çubukçu, Z. (2011). Düşünme becerileri. S. B. Filiz (Ed.), *Öğrenme öğretme kuram ve yaklaşımları içinde* (ss. 281-331). Ankara: Pegem Akademi.
- Dutoğlu, G., ve Tuncel, M. (2008). Aday öğretmenlerin eleştirel düşünme eğilimleri ile duygusal zekâ düzeyleri arasındaki ilişki. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(1), 11-32.
- Erkin, E. (2002). İlköğretimde düşünme becerilerinin geliştirilmesi. *M.Ü Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 16, 61-70.
- Gelen, İ. (1999). *İlköğretim okulları 4. sınıf öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersinde düşünme becerilerini kazandırma yeterliklerinin değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Gelen, İ. (2002). Sınıf öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersinde düşünme becerilerini kazandırma yeterliklerinin değerlendirilmesi. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(10), 100-119.
- Genç, S. Z., ve Eryaman, M. Y. (2008). Değişen değerler ve yeni eğitim paradigması. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(1), 89-102.
- Gürkaynak, İ., Üstel, F., ve Gülgöz, S. (2008). *Eleştirel düşünme*. Eğitim Reformu Girişimi, İstanbul.
- Güneş, F. (2012). Bologna süreci ile yükseköğretimde öngörülen beceri ve yetkinlikler. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 2(1), 1-9.
- Güven, M. ve Kürüm, D. (2007). Öğretmen adaylarının sahip oldukları öğrenme stilleri ve eleştirel düşünme eğilimleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(21), 60-90.
- Kavcar, C. (1999). Nitelikli öğretmen sorunu. *Eğitimde Yansımalar V-21. Yüzyılın Eşiğinde Türk Eğitim Sistemi- Ulusal Sempozyum Bildirileri içinde* (ss. 17-22). Ankara: Tekışık Yayıncılık.
- Korkmaz, Ö. (2009a). Öğretmenlerin eleştirel düşünme eğilim ve düzeyleri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 10(1), 1-13.
- Korkmaz, Ö. (2009b). Eğitim fakültelerinin öğrencilerin eleştirel düşünme eğilim ve düzeylerine etkisi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(4), 879-902.
- Kuran, K. (2002). Öğretmenlik mesleği (niteliği ve özellikleri). Adil Türkoğlu (Ed). *Öğretmenlik mesleğine giriş*. Ankara: İnci Ofset.
- MEB. (2005). *İlköğretim sosyal bilgiler dersi (4. ve 5. sınıflar) öğretim program ve kılavuzu*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi.
- MEB. (2007). *İlköğretim düşünme eğitimi dersi (6, 7 ve 8. sınıf) öğretim programı*. Ankara: Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.

- Merriam, S. B. (2013). *Nitel araştırma: Desen ve uygulama için bir rehber*. S. Turan (Çev. Ed.). Ankara: Nobel. [Orijinal baskı 2009].
- Miles, M. B., ve Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis* (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Özden, Y. (1999). Öğrenme ve Öğretme (3. Baskı). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Tok, Ş. (2008). Yansıtıcı düşünmeyi geliştirici etkinliklerin öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarına, performanslarına ve yansımalarına etkisi. *Eğitim ve Bilim*, 33, 104-117.
- Torun, N. (2011). Fen ve teknoloji öğretmenlerinin eleştirel düşünme eğilimleri ile duygusal zekâ düzeyleri arasındaki ilişki. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Türnüklü, E. B. ve Yeşildere, S. (2005). Türkiye'den bir profil: 11-13 yaş gurubu matematik öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilim ve becerileri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 38(2), 167-185.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (9. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yazarlar

Dr. Z. Nurdan BAYSAL, sınıf öğretmenliği alanında doçenttir. Çalışma alanları eğitim tarihi, sınıf öğretmenliği, hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi, öğrenme model ve teorileri, öğretme yöntem ve teknikleri, düşünme becerileridir.

Seda ÇARIKÇI, sınıf öğretmeni olarak görev yapmaktadır. Aynı zamanda Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Sınıf Öğretmenliği programında doktora öğrencisidir. Çalışma ve ilgi alanları arasında öğretmen eğitimi, demokrasi ve insan hakları eğitimi, insan hakları, çocuk hakları ve çocuk hakları eğitimi yer almaktadır.

Elif Burcu YAŞAR, sınıf öğretmeni olarak görev yapmaktadır. Aynı zamanda Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Sınıf Öğretmenliği programında yüksek lisans öğrencisidir. Çalışma ve ilgi alanları arasında sosyal beceri eğitimi ve düşünme becerileri yer almaktadır.

İletişim

Doç. Dr. Z. Nurdan BAYSAL, Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi, Temel Bölümü, Sınıf Eğitimi Anabilim Dalı, Gözepe, İstanbul, Türkiye
e-posta: znbaysal@marmara.edu.tr

Öğretmen Seda ÇARIKÇI, Ahmet Kutsi Tecer İlkokulu Pendik, İstanbul
e-posta: sedacarikci@gmail.com

Öğretmen Elif Burcu YAŞAR;
Öğretmenevleri İlkokulu Pendik, İstanbul
e-posta: burcuyazici30@hotmail.com

Summary

Purpose and Significance. Thinking is one of the most important feature that distinguishes human from other living creatures and it is a very complex abstract concept that has been on the subject since the Ancient Greek philosophers

(Çubukçu, 2011). Although this activity is as old as human history, the studies for its systematic application to education are quite new (Gelen, 2002). Thinking is important in every step of life and education and also it is a necessity to systematize thinking in order to adapt to changing living conditions.

The concept of thinking skills emphasizes the capacity of human to think in the direction of specific objectives. Skills of thinking, according to McGuiness (2000), cover the skills of acquiring knowledge, organizing and analyzing information, making informed conclusions, brainstorming, problem solving, determining cause and effect relation, evaluating possibilities, setting goals and planning, observing the process, decision making and applying to his own life (quoted by Tok, 2008, p. 37). It is accepted that the development of thinking skills begins at a young age. For this reason, teaching thinking skills in primary school is of crucial importance. Eight common skills have been identified which are aimed to be brought in all education programs in Turkey. These skills are (MEB, 2005) critical thinking skills, creative thinking skills, communication skills, research skills, problem solving skills, ability to use information technology, entrepreneurial skills and the ability to use Turkish language correctly, effectively and eloquently.

The knowledge of teachers in this area is important in teaching these skills. Therefore, teachers' opinions on teaching thinking skills must be determined. When the studies in the field of primary school teaching are examined, we see that the study of Gelen (2002) aims to determine all the thinking skills while all other studies generally aim to determine the proficiency of teachers in a single thinking skill. Dutoğlu and Tuncel (2008) addressed only critical thinking skills in a study conducted with candidate teachers and reached the conclusion that the candidates are not good at this skill. Acting on the basis that the number of studies on teaching thinking skills and the role of teacher in teaching of such skills is quite limited and that teacher is of crucial importance in the development of thinking skills, this study aims to expose the awareness of classroom teachers working in primary schools on teaching thinking skills. Exposing the awareness of primary school teachers on thinking skills, since they teach such skills which are crucial in the lives of the students, is very important in determining and satisfying the needs and increasing the efficiency of education with regards to teaching these skills at higher levels as included in the program of Ministry of National Education.

Methodology. This study was constructed on the basis of basic interpretive qualitative research design. In this research, the basic interpretive qualitative research design was used because the study tries to understand and interpret the awareness of classroom teachers working in elementary schools in Pendik District of Istanbul Province on teaching of thinking skills. The study group was identified using criteria sampling technique. The first criterion is that the classroom teachers participating in the survey have at least five years of experience and the second criterion is that they can write the name of at least four thinking skills. The prepared form was applied to 96 classroom teachers and a group of 37 classroom teachers who meet the criteria constituted the study group. A second open-ended form prepared by the researchers by taking expert opinions was applied to the study group. This form contains seven open ended questions:

1) Are the thinking skills expected to be taught in the primary school program the same for each lesson or will it change according to the lessons? What do you think? 2) In your opinion, Can the thinking skills in the Primary School Program be taught? If your answer is yes, can you give an example of how to teach? 3) Should the thinking skills in your primary school program be taught as a separate course (such as the Thinking Skills Course) or should they be taught in the same courses as in the current program depending on the subjects of the courses? 4) Do you think that the thinking skills expected to be acquired in the primary school program will help students to adapt to the era (globalizing world)? Why? 5) Which one(s) of the thinking skills expected to be gained in primary school program do you think you have insufficient knowledge about? 6) What should the characteristics of a teacher who attaches importance to teaching of thinking skills be? 7) Do you encounter any problems in the teaching of the thinking skills expected to be acquired in the primary school program? If so, what are they?

Descriptive analysis was used in analyzing the data. The descriptions were drawn from the teachers' answers and the descriptions constituted categories. As a result of these processes, four main categories were identified: classroom teachers' awareness about the teaching of the skills, awareness about the necessity of the skill education, awareness about the teacher competence and awareness about the problems in the teaching of the skills.

Results. *Classroom Teachers' Awareness on Methods of Teaching the Skills.* Most participants thought that thinking skills would vary from course to course while others expressed that they thought it would not vary.

Most participants stated that thinking skills can be taught, some of them stated that they can be taught in part and very few of the participants stated skills can be implied.

Most of the participants stated that thinking skills should be taught as a separate course, some of them stated they should be taught in an integrated way to the course subjects, and very few of them said thinking skills can be taught in both ways.

Classroom Teachers' Awareness on the Need for Teaching Skills. Most of the participants thought that thinking skills would help in the students adapting to the era (globalizing world) but few participants expressed that they did not think it would help.

Classroom Teachers' Awareness on Teacher's Proficiency. It is seen that most of the participants find themselves inadequate in their thinking skills. Participants expressed that they find themselves to be inadequate in lateral-divergent, metacognitive, reflective, and critical thinking skills.

Participants opinions about the skills that need to be present in teachers attaching importance to the teaching of thinking skills seem to focus mainly on four themes: teachers must also master the thinking skills to be able to develop thinking skills, they must be guides teaching to learn, they must be open to innovations and they must have positive personality traits.

Classroom Teachers' Awareness on Problems in the Teaching of Skills. It is seen that most of the participants stated to have encountered problems in the teaching of thinking skills while a few participants expressed that they have not encountered problems in the teaching of thinking skills. It is seen that the thoughts of those who indicated that they met the problem focus mainly around four problems: teacher-based, student-based, program-based, material-related problems.

Discussion and Recommendations. In the result of this study, which aims to determine the classroom teachers' awareness on skill teaching, it has been found that awareness is grouped under four themes. These are: *"teachers' awareness on the methods of teaching skills"*, *"awareness on the necessity of the teaching of skills"*, *"awareness on the teachers' proficiency and* *"awareness on the problems in the teaching of skills"*.

Of the participating class teachers, those who think that thinking skills vary according to the courses stated that different skills may develop in different courses and those who think that they do not vary stated that thinking skills are interrelated and should not be limited to courses.

Most of the participants think that thinking skills can be taught; some of them think that they can be taught in part and very few of the participants think such skills can be implied. It is determined that teachers who think that thinking skills are teachable state that active learning methods and techniques can be used in the teaching of these skills, while those who think that thinking skills are partly teachable make explanations about the learning environment and situations related to the learners but those who think that thinking skills can be implied made no explanations. The fact that many of the teachers responsible for teaching the skills are aware that these skills can be taught is a positive finding of the study but it is quite worrisome that the rest of the classroom teachers gave different answers.

Most of the participants stated that thinking skills should be taught as a separate course, some of them stated they should be taught in an integrated way to the course subjects, and very few of them said thinking skills can be taught in both ways. It is also seen that there are participants who stated that thinking skills would remain abstract when they are a separate course and there are some participants who stated that it would also useful if it were a course supported by activities and materials which progresses in in the form of projects. When the literature is examined, it is seen that there are studies about the teach ability of thinking skills. But thinking is a complicated process and this complexity requires a good education of the teacher to deliver skills. The fact that many of the participants are aware that thinking skills must be taught integrated to the courses is a positive result, and the presence of those who are aware that they can be taught in both ways can also be regarded as a positive finding.

While most of the participants thought that thinking skills would help in the students adapting to the era (globalizing world), few participants expressed that they did not think it would help. Participants who considered skills education necessary in adapting to the era stated that thinking skills may have positive contributions to adaptation to the era, establishing communication, social, cognitive and emotional development, problem solving and decision making processes and creativity. The fact that most of the participants think that skill education is necessary for adapting to the era is a positive result but it is very confusing that a small part does not have this awareness.

It is seen that participants often express themselves as inadequate in their thinking skills. Participants' perceptions of their inadequacy in thinking skills stems mainly from lack of necessary education during university life and in-service training in their professional lives. It is seen that participants find themselves inadequate in lateral - divergent, metacognitive, reflective, and critical thinking skills. In the study of Gelen (2002) titled "The Evaluation of Classroom Teachers' Proficiency to Teach Thinking Skills In Social Sciences Class", it was concluded that teachers found themselves proficient in problem solving, decision making, critical thinking, creative thinking and questioning skills. However, in the result of observations, the researcher noted that the teachers were partially or completely inadequate in acquiring these skills. It is striking that in the findings of the present study, only few teachers consider themselves as proficient in the teaching all of the thinking skills. Although the number of studies on teachers' thinking skills in general is very limited in the literature, there are

studies on few skills with teacher and teacher candidates. For example, studies in literature have shown that teachers are inadequate in their critical thinking skills (Torun, 2011; Korkmaz, 2009a). Similarly, in a study with the candidate teachers, Dutoğlu and Tuncel (2008) reached the conclusion that the level of critical thinking of the candidate teachers is not high. In this study, the conclusion of the fact that participant class teachers consider themselves clearly inadequate in teaching thinking skills can be regarded as a success of using qualitative method in the study.

Participants have cited, among the characteristics that the teachers who will teach thinking skills should possess, having mastered thinking skills, they must be guides to teach learning, they must be teachers open to innovation, and they should carry superior and positive qualities in personality traits. In teaching skills, the teacher facilitates learning and focuses on learning processes, planning the contents according to the skills to be developed, facilitating learning environments, and assessing the level of development of the skill (Tardif, 1997, quoted by Güneş, 2012). It can also be argued that the teacher qualifications stated by the participating class teachers are the qualifications that are already expected to be found in the teachers and expressed in cliché.

Participants often stated that they encountered problems in the teaching of thinking skills because they found themselves inadequate in the field of thinking skills. They said that they had no information about how to teach thinking skills and that they had problems with some thinking skills. It is also seen that most of the participants who stated that they had problems in teaching thinking skills indicated that the problems in the teaching these skills stemmed from the students. They said that students are generally far from thinking and not into researching and that the age of the learner is also important in teaching these skills. Some participants expressed the reasons for encountering problems in the teaching of thinking skills is the program itself. They noted that these skills are not sufficiently included in the program, and that the rush to fulfill other achievements in the program and the intensity of the program itself are effective in their inability to focus on the skills and thereby, causing them fall behind in development of these skills. Some of the participants attributed the reason for encountering problems in the teaching of thinking skills to the lack of material. Besides, some participants stated that they did not encounter problems in teaching thinking skills but it is also curious that they do not explain it.

In the light of the findings of this study, the most obvious problems with regard to the awareness of classroom teachers in teaching the thinking skills can be summarized as follows. Although few in number, some of the participating classroom teachers;

- Do not have awareness that thinking skills are teachable
- Do not have awareness that thinking skills should be taught integrated with the courses in the program
- Do not have awareness that thinking skills help the students in adapting to era (globalizing world)
- Think that they encounter problems in teaching thinking skills

Similarly, the finding that many classroom teachers are aware of their inadequacy in teaching the thinking skills is a problem which must be solved promptly at one hand and it can also be considered a success of the qualitative research in terms of being aware of this problem on the other hand. In the light of these conclusions, the following suggestions can be made.

For the Relevant Institutions. It is suggested that,

- increase the awareness on the fact that thinking skills are teachable and must be developed in the courses and also help the students in adapting to era (globalizing world)
- provide qualified and long-term trainings to eliminate the teachers' lack of thinking skills
- increase the awareness on problems encountered or may be encountered in teaching the thinking skills and conduct continuous improvements related to problems encountered in education and stemming from students, program, lack of materials and books

Suggestions to Researchers

- Similar studies can be conducted on branch teachers, university teaching staff and candidate teachers
- The awareness of students at different grades and socio-economic levels on their own thinking skills can be analyzed.
- Programs may be developed to increase awareness on skills training